

Richnavská, Stela; Balogová, Beáta

[Višňovský, Emil. Akademický svět a jeho současné problémy]

Studia philosophica. 2023, vol. 70, iss. 2, pp. 125-128

ISSN 1803-7445 (print); ISSN 2336-453X (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SPH2023-2-12>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.79171>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20240113

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Emil Višňovský. *Akademický svet a jeho súčasné problémy*. Slovensko: VEDA 2022, 188 strán.

Stela Richnavská – Beáta Balogová

Monografia *Akademický svet a jeho súčasné problémy* poskytuje priestor pre zamýšľanie sa nad otázkami „Aké hodnoty sa pestujú v akademickom svete?“ a „Aký jedinec sa edukuje, prezentuje a uplatňuje v akademickom svete?“. Jadro monografie tvorí filozofická reflexia autora Emila Višňovského, ktorý je samostatným vedeckým pracovníkom Ústavu výskumu sociálnej komunikácie SAV. Pri zamyslení sa nad uvedenými otázkami a reflektovaní, čo je poslaním akademického sveta, autor poukazuje na kľúčové historické medzníky kreujúce súčasné záujmy akademického sveta. Tie môžu podľa neho vedome alebo nevedome zdôrazňovať podobnosti a trendy charakteristickými vlastnosťami v časovom úseku, ktorý sa už odohral.

Predmetnou oblasťou sú problémy súčasného akademického sveta, v rámci ktorých sa autor zaoberá vzťahmi spoločnosti a akademických inštitúcií. Publikácia je koncipovaná spôsobom, ktorý vychádza z autorových dlhoročných akademických skúseností a jeho štúdia zahraničnej literatúry. Autor sa sústreďuje na premeny a transformácie, ktoré nastali po roku 1945. Dôraz je kladený na fenomén súčasného neoliberalného akademického kapitalizmu. Monografiu je možné vnímať nielen ako súbor informácií, ale aj ako ukazovateľ trendov v súčasnom akademickom svete. Čitateľ-

mi predkladanej monografie môžu byť akademické pracovníčky a pracovníci, ale aj široká verejnosť, ktorá prejavuje záujem o zistenie a pochopenie, čo sa deje v akademickom svete.

Vydanie publikácie finančne podporila SAV na základe odporúčania *Edičnej rady SAV*. Obsah publikácie sa skladá z predslovu, úvodu, 2 častí skladajúcich sa z 10 kapitol členených na niekoľko podkapitol, záveru, bibliografie a menného registra.

Pred samotným obsahom publikácie autor uvádza výroky filozofických mysliteľov. Jedným z nich je Bertrand Russell, podľa ktorého vysoké školy by mali urobiť všetko preto, aby rozvíjali nielen poznanie, ale aj múdrosť. Zameranie autora pramení z vnútornej potreby objasniť fakty, ako uvedené súvislosti ovplyvňujú súčasnosť akademického sveta. Autor uvažuje, ako akademický svet funguje, čo pokrýva a aké je jeho obsahové zameranie očami verejnosti, médií, spoločenských skupín, organizácií a jedincov.

V súvislosti s ľudským vnímaním akademického sveta reflektujeme podobnosť s profesiou sociálnej práce. Zamýšľame sa nad úvahou, že sociálna práca je mnohokrát predmetom záujmu rôznych nazeraní a stretáva sa s názormi a presvedčeniami jedincov, ktorí si vytvárajú vlastné predstavy o profesii sociálnej práce. S nejasným obrazom o akademickom svete a sociálnej

práci může nastat střet skreslených postojů a reálných skutečností. Vycházíme z premisy, že skutečné vytváření ich obrazu vyžaduje poznatky z více oblastí i schopnost kritického myšlení. Symbióza prvků mezi akademickým světem a sociální prací spočívá v téze, že v současnosti je velmi jednoduché zdieľať akékoľvek informácie, ktoré sa šíria markantnou rýchlosťou a ovplyvňujú správanie, názory, postoje a presvedčenia. V monografii nachádzame hĺbkové zachytenie informácií o súčasnom akademickom svete, v rámci ktorého autor opisuje významnosť poznania, ktoré predstavuje schopnosť učiť sa, napredovať, ale aj dispozíciu priznať, ak sa jedinec mylí. Pre uchopenie poznania autor prináša rôznorodé definície od viacerých autorov, ktoré vedú k chápaniu jeho širších súvislostí.

Z hľadiska intelektuálneho jadra a inštitucionálnej formy myslenia o akademickom svete autor na strane 13 vyzdvihuje Platóna a jeho akadémiu z roku 387 p. n. l., ktorá predstavovala základný zmysel intelektuálneho života. Podľa nás, poznanie a kreativita vo významnej miere prispieva k zvyšovaniu statusu akademického sveta, pretože je to miesto, kde sa spájajú viaceré atribúty podieľajúce sa na vytváraní blaha a prospechu pre celú spoločnosť. Predmetom záujmu autora je intelektuálna elita, ktorú vníma ako výsledok akademickej kvality. Autor objasňuje, že kvalita absolventa tkvie v kvalite jeho nadobudnutých poznatkov a zručností, ktoré zahŕňajú profesijné kompetencie a morálnu i spoločenskú pripravenosť na život. V tomto smere autor konštatuje, že profil absolventa vysokej školy dokazuje, že akademický svet zastupuje jedinečný priestor pre získavanie poznania

a je laboratóriom na pestovanie kultivácie. Autor rieši otázku, ako absolventi a iní predstavitelia akademického sveta uvažujú o svojom bytí, pretože s ním sa formuje správanie. Okrem množstva podnetných otázok, ktoré autor v monografii kladie, je dôraz kladený na filozofiu, ktorú vníma ako súčasť pestovania poznania v akademickom svete. Autor opisuje, že filozofia pomáha rozumieť fundamentálnym východiskám univerzity a s pomocou kreativity vytvára autentickú akademickú identitu.

Prvá časť, *Akademický svet v premenách*, pojednáva o etapách vývoja akademického sveta. Autor sa sústreďuje na tri ústredné etapy vývoja akademického sveta po roku 1945, ktoré sleduje v procesoch dominantných krajín vyspelého akademického sveta. Etapu masifikácie (1945–1975) popisuje ako etapu najväčšieho rozmachu akademického sveta, ktorej poznávacím znakom bola reforma. Nástup etapy neoliberalnej paradigmy (1975–2000) spočíva v intelektuálnej sfére, pre ktorú je podľa autora príznačná zrážka zástancov tradičnej liberálnej koncepcie edukácie s jej odporcami. Informácie, ktoré monografia poskytuje, sú špecifické výrazné prejavy krízy, ktorých dôsledky sa týkali najmä akademikov. Zhrňujúc je vhodné uviesť, že predstavená etapa bola podľa autora sprevádzaná aj reformou Thatcherovej vlády, Bielou knihou ministra školstva, ekonomizmom a trhovým fundamentalizmom, rastúcou byrokraciou, formalizáciou a rigiditou. Autor ďalej uvádza, že etapa superkomplexity (2000–) je výsledkom premien akademického sveta medzi rokmi 1945 až 2000.

Predmetom záujmu autora je riešenie podriadenia sa akademickej inštitúcii

požiadavkám akademického kapitalizmu a kritický opozičný trend poukazujúci na deformujúce až likvidačné tendencie, ktoré poškodzujú akadémiu a spoločnosť. Precízne spracovanie monografie, aj v tomto smere, prináša autorove zamýšľanie sa nad prejavmi etapy superkomplexity, ktoré ovplyvňujú život akademikov a širšej verejnosti. Prejavy, ktoré so sebou prináša uvedená etapa, podľa Višňovského podčiarkuje fakt, že sa v súčasnosti stretávame s neistotou, nejasnosťou a pochybnosťou o podstate akadémie. V publikácii autor opisuje, že pre zachovanie podstaty univerzít je potrebné hľadať a odovzdávať poznanie vo všetkých oblastiach vedy.

Druhá časť, *Akademický svet a spoločnosť*, v ponímaní autora vyzdvihuje gnómu, že spoločnosť potrebuje akadémiu ako partnera a poradcu, pretože predstavuje nenahraditeľný zdroj intelektuálneho a kognitívneho rozvoja. V tejto časti monografie sa autor zamýšľa nad otázkou „Pre koho je akadémia určená?“. K informáciám, ktoré tvoria súčasť štruktúry obsahu druhej časti publikácie, patrí definovanie zodpovednosti na strane spoločnosti a akademických inštitúcií.

Významný koncept spracovania monografie tvorí fenomén neoliberalného akademického kapitalizmu, ktorému sa autor venuje od strany 140. Vysvetľujúc autor uvádza, že ide o zmenu postoja k jadru akademických inštitúcií a intelektuálnej tvorbe i tvorivosti. V 10. kapitole autor približuje, že ide o pomenovanie pre zmeny v akademickom svete, v rámci ktorých svet biznisu a politiky začal akadémiu pohlcovať svojimi cieľmi a normami. Inými slovami možno uviesť, že je to

úsilie o transformáciu akadémie na entitu, ktorá je primárne videná z ekonomického hľadiska. Autor sa na strane 149 opiera o tvrdenie Jonesa,¹ podľa ktorého neoliberalizmus mení politický, ideologický kontext pôsobenia akademických inštitúcií, ale aj ich samotný charakter. Podľa slov Jonesa je základom kladenie dôrazu na princípy trhu a finančného efektu, ktorými sa má riadiť život v každej oblasti.

Višňovský poukazuje, že neoliberalná akadémia je súhrnným pomenovaním pre procesy, ktoré vymedzujú povahu akademickej situácie. Dôsledkom je prepisovanie akademickej identity, pretože v poňatí autora sú neoliberalní akademici poddajní. Zamýšľajúc sa autor uvádza, že situácia v súčasnom globálnom a lokálnom akademickom svete je zložitá, pretože akadémia čelí požiadavkám zo strany spoločnosti a rovnako sa usiluje o zachovanie svojej identity. Akadémia, podľa slov autora, nesmie byť ako ostatné sociálne organizácie a inštitúcie. Snaha transformovať akadémiu na spôsob fabriky, biznisu alebo úradu je podľa neho najväčší omyl. Autor v monografii poukazuje na konkrétne riešenie, ako akademické inštitúcie môžu obnoviť dôveru vo vzťahu k spoločnosti.

Záverom predkladanej monografie je zdôraznenie autora, že podstatou akadémie je rekonštrukcia. Autor v predmetnej publikácii vysvetľuje, že akadémia je inštitúcia, ktorej jadrom je priestor pre intelektuálnu prácu a tvorbu. Správny smer pohybu akademického sveta dokážu zabezpečiť iba akademici, ktorí majú pod-

¹ JONES, Daniel Stedman. *Masters of the Universe: Hayek, Friedman, and the Birth of Neoliberal Politics*. Princeton: Princeton University Press 2012.

Pa autora vysokú intelektuálnu, morálnu a kultúrnu úroveň. Autor dodáva, že ak by sa akademici spojili v záujme inteligentnej rekonštrukcie akademického sveta, tak by nemali stratiť nič, iba svoje okovy.

Spracovanie monografie disponuje logickou nadväznosťou kapitol i zakomponovaných skúseností autora z prostredia akademických inštitúcií. Možno oceniť primárne prehľadnosť informácií ponúkanej filozofickej reflexie a zdieľané poznatky priamo z praxe autora. Autor hlbkovo zachytil prieniky historických a súčasných informácií o trendoch kreujúcich aktuálne chápanie akademického sveta. K záverečnému konštatovaniu možno dodať, že kva-

lita monografie spočíva v autorovej reflexii premien akademického sveta a vybraných aspektov týkajúcich sa vzťahu akademického sveta a spoločnosti.

Čítanie monografie *Akademický svet a jeho súčasné problémy* od Emila Višňovského ponúka čitateľovi kvalitný čitateľský zážitok, obohatený o autorov vedecký, ale zároveň zrozumiteľný jazyk. Zároveň ponúka mnohé relevantné riešenia v oblasti rekonštrukcie akademického sveta, ktoré majú vysoko fundamentálny charakter. Touto cestou autor plní cieľ, v rámci ktorého každý čitateľ, ktorý má záujem vedieť, čo sa deje v akademickom svete, získa fundovanú odpoveď.

Mgr. Stela Richnavská

Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove
17. novembra č. 1, 080 78 Prešov
stela.richnavska@smail.unipo.sk

prof. PhDr. Beáta Balogová, PhD., MBA

Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove
17. novembra č. 1, 080 78 Prešov
beata.balogova@unipo.sk

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.